

מה מלמדים נתוני המשטרה על אלימות במשפחה בתקופת הקורונה? מבט על מגפה, פשיעה ומדידה

ברק אריאל, יעל לוי אריאל, שי עמרם*

תקציר. ישראל נקטה מדיניות של סגר ומגבלות תנועה בניסיון להתמודד עם מגפת הקורונה. לאורך תקופת הסגרים דווח על עלייה במספר אירועי האלימות במשפחה. עלתה הטענה כי כתוצאה מהסגר והשהות הממושכת בבתים גבר הסיכון לאלימות במשפחה, מכיוון שהשהות הממושכת בסגר מעצימה לחץ, חרדה, מצוקה כלכלית, התמכרויות והפרעות אישיות, הידועים כורזים למקרים כאלה. אולם האם נתוני המשטרה משקפים עלייה דרמטית בהיקף האלימות במשפחה בתקופת הסגרים? הערת המחקר מנסה לתת מענה לשאלה זו באמצעות ניתוח נתונים ממשטרת ישראל. המחקר הוא מחקר אורך תצפיתי על כלל אירועי האלימות במשפחה בעיר תל אביב-יפו ($n=7,122$) שדווחו למשטרת ישראל במשך 896 ימים (1 בינואר 2018 – 14 ביוני 2020). נתוני המשטרה אינם מעידים על שינוי בשיעור עבירות האלימות במשפחה לאחר תחילת הסגרים (20 במרץ 2020, 7 באפריל 2020) בהשוואה לתקופות שונות לפני הסגרים או ביניהם. הממצאים מרגישים את המורכבות של מדידת תנודתיות פשיעה על ציר הזמן ועל ידי מקורות שונים.

מילות מפתח: מדידה, אלימות במשפחה, משטרה, קורונה

מבוא

עם התפשטות נגיף הקורונה, מדינות רבות בעולם אכפו בשלב זה או אחר הגבלות תנועה ברמות חומרה שונות. לרוב התבקש הציבור להישאר בבית ולצאת רק לפעולות חיוניות ומוגדרות מראש. מסעדות ושירותי הארחה, מקומות בילוי, בתי ספר וגני ילדים נסגרו לתקופות ארוכות. בישראל, מגבלות התנועה עוגנו בתקנות לשעת חירום שהוטלו על אזרחי המדינה כבר ב־20 במרץ 2020. סגר כללי הוחל בכמה פעימות, למשל בערב ליל הסדר, שחל ב־7 באפריל. מרבית אוכלוסיית ישראל הוגבלה לכתובת המגורים מכוח אותן תקנות לשעת חירום, ורבים נמנעו מהתרועעות במרחב הציבורי גם כאשר הוסר הסגר הכללי, בעיקר אוכלוסיות המוגדרות בסיכון מיוחד כחשיפה לנגיף – בני הגיל השלישי, בעלי מחלות רקע וכדומה.

* פרופ' ברק אריאל, המכון לקרימינולוגיה, הפקולטה למשפטים, האוניברסיטה העברית בירושלים
ד"ר יעל לוי אריאל, עורכת-דין, בוגרת המכון לחקר השפיטה (UCL)
שי עמרם, דוקטורנט במכון לקרימינולוגיה, הפקולטה למשפטים, האוניברסיטה העברית בירושלים

הערו'ת מ'חקר לע'ת קורונה

בנסיכות אלו התעוררה דאגה מעלייה בהיקפי האלימות במשפחה בישראל ובעולם. משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים (2020) פרסם כי חלה עלייה במספר הפונים למוקד 118. בתקשורת דווח על "עלייה דרמטית במקרי האלימות במשפחה. [...] מאז פרוץ משבר הקורונה [...] עלייה של 35% בפניות לקבלת סיוע משפטי על רקע מקרי אלימות במשפחה" (קורץ, 2020). בתקשורת דווח כי בשנת 2019 הוגשו 40,986 תלונות למשטרה בגין מקרי אלימות במשפחה, ואילו בשנת 2020 הוגשו 36,224 תלונות (שינוי של 11.6%) (בריינר, 2021). יש היגיון בטיעון שלפיו בשעת סגר חלה עלייה בשיעור אירועי האלימות במשפחה: השהייה הממושכת והמשותפת בבית חושפת קורבנות (וקורבנות פוטנציאליים) להזדמנויות רבות יותר של גילויי אלימות מצד בני זוג או קרובי משפחה. ההנחה היא כי ככל שהסגר מתמשך, כך גדל הסיכון לאירועי אלימות במשפחה. מעבר לתנאים הסביבתיים (משך הזמן, המקום הסגור) שלכאורה מגדילים את הסיכון, אפשר גם לשער שסגר מחריף תחושות לחץ, חרדה, חוסר ביטחון וכעס – כולם זרזים מוכרים של אלימות, ובפרט של אלימות במשפחה. אם תחושות אלו התחזקו בתקופת הקורונה, אפשר לצפות שעימן יעלה גם הסיכוי להיארעות עבירות אלימות במשפחה.

אולם נשאלת השאלה אם נתוני המשטרה אכן משקפים עלייה במקרים אלו. קרימינולוגים חלוקים בשאלה זו, ואף בשאלה איזו שיטה סטטיסטית מתאימה לניתוח התופעה. עלייה בשיעור הפשיעה המדווחת היא תמיד יחסית, ולכן חשוב לבדוק כיצד היא נמדדת. ראשית, שינויי דפוס לאורך זמן תלויים במסגרות הזמן שמשווים ביניהן: האם בוחנים את מספר האירועים בתקופה המקבילה בשנה שעברה, או אולי בחודש שעבר? שנית, גם מקור המידע משפיע על המדידה: יש עבירות שבהן מספר האירועים שדווחו למשטרה עלה, אבל סקרי קורבנות (הכוללים דיווחים שלא בהכרח מדווחים למשטרה) דווקא העידו כי חלה בהן ירידה (Bland & Ariel, 2020). ולבסוף, יש לשאול כיצד מגדירים אירוע, ובפרט אירוע של אלימות במשפחה: האם לפי קריאת מצוקה (פנייה למוקד 100), פתיחת תיק במשטרה, חקירה, הגשת כתב אישום או הרשעה חלוטה? כל אחד מאלה יניב תשובה אחרת לגבי ההשתנות של שיעורי המקרים על ציר הזמן. נוסף על כך, יש לזכור כי מרבית אירועי האלימות במשפחה כלל אינם מגיעים ליריעת הרשויות; לפי השנתון הסטטיסטי של משטרת ישראל (משטרת ישראל, 2019), בשנת 2018 נפגעו מעבירות אלימות במשפחה כ-336,000 נשים, אך בתקופה זו דיווחה משטרת ישראל כי טיפלה רק ב-28,114 עבירות של אלימות גופנית ואיומים בתוך המשפחה או בין בני זוג.

כמו כן, ככל שמספר אירועי הפשיעה בתחום מסוים נמוך יותר, כך התנודתיות על ציר הזמן רבה יותר. במדינה בת תשעה מיליון תושבים, עלייה או ירידה תקופתית של 30% ואפילו 50% במערך הנתונים המונה פחות מ-77 עבירות אלימות גופנית ואיומים שבוצעו בתוך המשפחה או בין בני זוג ביום ממוצע (ראו לוח 1.43, וכן משטרת ישראל, 2019) – או במערך הנתונים המונה כ-112 תלונות בגין מקרי אלימות במשפחה המוגשות ביום (בריינר, 2021) – אינה בלתי סבירה; היא יכולה כאמור לנבוע מתנודתיות גבוהה של מקבץ נתונים קטן יחסית, ואינה מעידה בהכרח כשלעצמה על שינוי של ממש בהיקף התופעה. לכן, שינוי שנתי של כ-10% במספר התלונות על אלימות במשפחה בין 2019 ל-2020 אינו בהכרח נובע מהסגר, אלא יכול לנבוע מתנודתיות טבעית של נתונים על ציר הזמן.

יתרה מזו, קיימות גם השפעות סביבתיות והיסטוריות על הנתונים; על פי רוב, לקראת סוף החורף שיעור האלימות במשפחה מתחיל לעלות בהדרגה, ולרוב הוא מגיע לשיאו בחודשי הקיץ (Ariel & Bland, 2019). יש אפילו ימים מסוימים המאופיינים במספר גדול יותר של עבירות אלימות – במיוחד כאלה שבהם צריכת האלכוהול גבוהה יחסית (למשל בסופי שבוע, בחגים ובימים שבהם מתקיימים אירועי ספורט). לאור האמור, מטרתנו לבחון שאלת מחקר מתודולוגית: באיזו מידה נתוני המשטרה משקפים עלייה באירועי אלימות במשפחה בתקופת הסגר?

שיטה

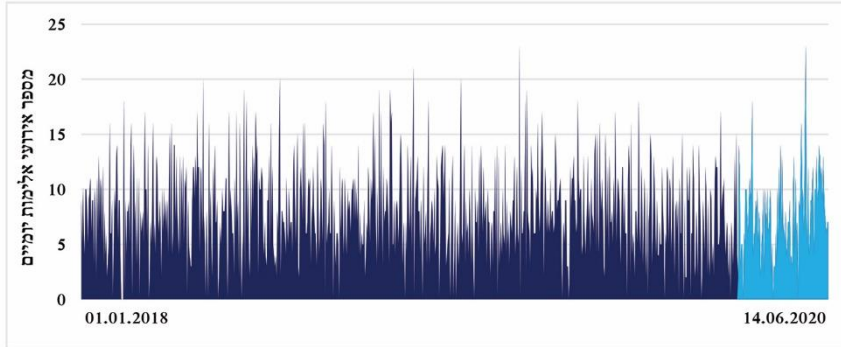
כדי לחקור סוגיה זו באופן מבוסס ראיות, פנינו למשטרת ישראל בבקשה מכוח חוק חופש המידע, התשנ"ח-1998 וביקשנו לקבל נתונים על כלל האירועים שסווגו כאירועי אלימות במשפחה ואשר דווחו בעיר תל אביב-יפו בתקופה שבין 1 בינואר 2018 ו-14 ביוני 2020. בחרנו להתמקד במקרה הבוחן של תל-אביב-יפו בשל מספר התושבים הגבוה, מהימנות הרישום של דיווחי אלימות, וההנחה כי בשל ההשתייכות למחוז משטרת אחד, הטיפול המשטירתי בתופעת האלימות במשפחה יהיה אחיד ככל האפשר. נדגיש שהשתמשנו ברישומי המשטרה מכיוון שהם מציגים את המרד העקבי ביותר למדידת פשיעה בחברה, אף אם קיימים כשלים בתוקף החיצוני שלו לייצוג התופעה בחברה, כפי שנדון בהמשך. במשך 896 ימי התקופה הנתונה דווחו למשטרה 7,112 אירועים כאלה.

כדי לאמוד את ההשתנות על ציר הזמן, השתמשנו במדידה אפידמיולוגית סטנדרטית של מספר האירועים ליום. האירועים המכוננים על הציר הם תקופות הסגר והמועדים שבהם החלו מגבלות התנועה החמורות במסגרת המאבק בהתפשטות הקורונה: ב-27 בפברואר 2020 החלו הגבלות על תנועה, וסגרים הוטלו בתאריכים 30 במרץ 2020 ו-7 באפריל 2020. ערכנו השוואות שונות בין הנתונים, במתווה סטטיסטי של "לפני ואחרי" וללא משתני פיקוח נוספים (בהיעדר גישה לפרטים נוספים שמעבר למספר האירועים).

ממצאים

איור 1 מציג את כלל אירועי האלימות בין בני זוג ואלימות במשפחה שדווחו למשטרת ישראל בעיר תל אביב-יפו בתקופה הנבחנת, בכל יום. הממוצע לאורך התקופה הוא 8.31 אירועים ביום (סטיית תקן=3.88). הנתונים מראים דפוס ברור של תנודות יומיות לאורך התקופה, מורדות ועליות לאורך השבוע, ובסך הכול 42 ערכי קיצון (מעל 15 אירועים ביום) המופיעים באקראי בסדרת הנתונים.

הערות מחקר לעת קורונה

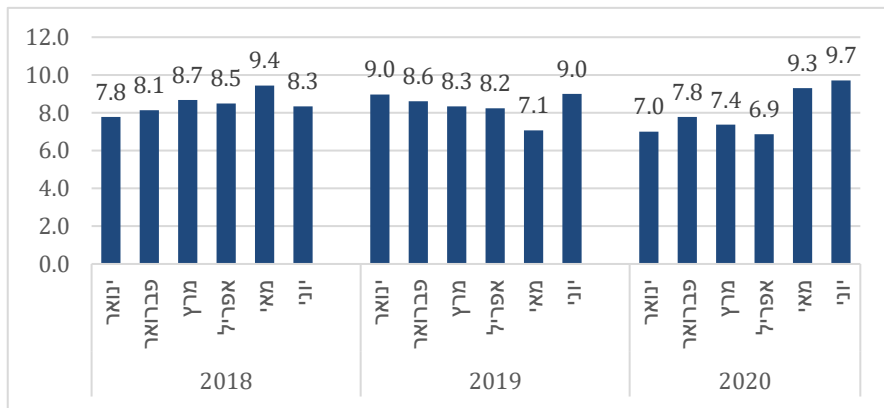
איור 1: אלימות בין בני זוג ואלימות בין בני משפחה בעיר תל אביב-יפו, 1.1.2018-14.6.2020: מספר אירועים יומיים (מקור: משטרת ישראל)

האירועים המכוננים בסדרת הנתונים התרחשו ב-20 במרץ וב-7 באפריל, שבהם כאמור הוטל סגר (הקו המקווקו באיור 1 מסמן את תחילתה של תקופת ההגבלות). לפי השערת המחקר, התפלגות או היארעות הנתונים בימים שלאחר ההודעות על ההגבלות צריכה להיות שונה מזו שתועדה לפני מגבלות התנועה, עם עלייה משמעותית בתקופת הסגר או למצער ימים אחדים לאחריה (מתוך ההנחה שנדרש זמן מסוים לתהליכים המובילים להתרחשותם של אירועי אלימות במשפחה). אולם בניגוד למשוער, הנתונים שבידינו אינם מעידים על עלייה כזאת. דפוסי אירועי האלימות במשפחה בחודשים ינואר-יוני 2020 דומים לדפוסים בחודשים אלו בשנים 2018 ו-2019 (איור 2). במסד הנתונים שניתחנו, המספר הגבוה ביותר של אירועי אלימות במשפחה היה בחודשי האביב, והנמוך יחסית היה בחודשי החורף. טבלה 1 מראה כי לא נרשמו מספרי קיצון יומיים גבוהים או נמוכים במיוחד. גם מבחינת התפלגות הדיווחים לאורך ימות השבוע מצאנו כי בתחילת השבוע הדיווחים רבים יותר מאשר לקראת סוף השבוע, ודפוס זה דומה לדפוס האירועים מתקופת טרום הסגר.

טבלה 1: ממוצע יומי של אירועי אלימות במשפחה בחודש, סטיית תקן, מינימום ומקסימום אירועים יומיים בחודשים ינואר-יוני, בשנים 2018-2020, בעיר תל אביב-יפו

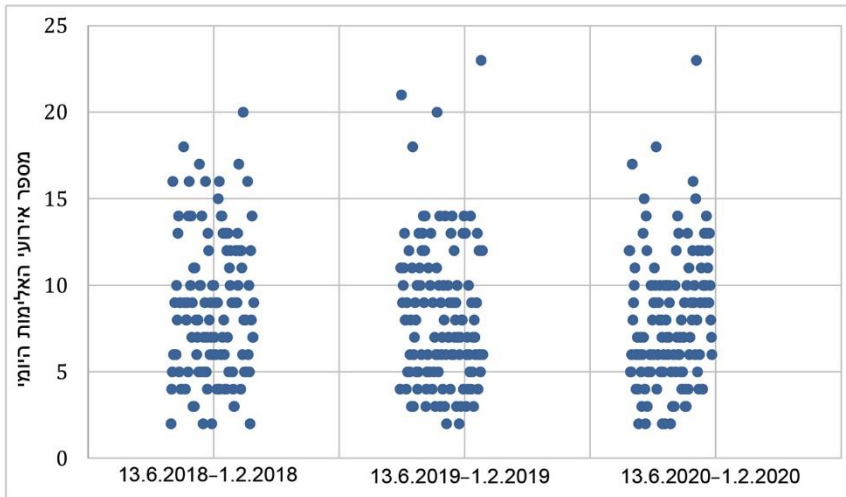
תקופה	ממוצע יומי	סטיית תקן	מינימום יומי	מקסימום יומי
2018 ינואר	7.77	2.91	2	13
פברואר	8.13	4.03	2	18
מרץ	8.68	4.23	2	17
אפריל	8.50	3.80	2	16
מאי	9.45	4.09	3	20
יוני	8.33	3.66	2	17

תקופה	ממוצע יומי	סטיית תקן	מינימום יומי	מקסימום יומי
2019 ינואר	8.97	4.24	3	19
	8.62	4.27	3	21
	8.33	3.72	3	14
	8.24	4.04	2	20
	7.07	3.35	2	14
	9.00	4.87	2	23
2020 ינואר	7.00	3.96	2	14
	7.79	4.07	2	17
	7.37	3.23	2	18
	6.86	3.07	2	14
	9.30	4.29	3	23
	9.71	2.58	6	14

איור 2: ממוצע יומי של מקרי אלימות בבית, בחודשים ינואר-יוני, במשך שלוש שנים, בעיר תל אביב-יפו

הערות מחקר לעת קורונה

איור 3: מספר אירועי האלימות במשפחה שדווחו בתקופת הגבלות התנועה (13.6.2020-1.2.2020) ובתקופות המקבילות לה בשנים 2018 ו-2019, בעיר תל אביב-יפו

אם בוחנים רק את התקופה שבה חלו הגבלות תנועה (1 בפברואר עד 13 ביוני; איור 3) ומשווים אותה לתקופות המקבילות בשנתיים הקודמות, עולה כי אין מגמת שינוי במספר היומי של אירועי האלימות במשפחה המדווחים למשטרה, על אף השוני הניכר באורחות החיים שנכפה על האוכלוסייה כתוצאה ממגבלות התנועה. ימים מסוימים – 13 ו-18 במאי, למשל – היו חריגים ומספר הדיווחים בהם היה גבוה, אולם אין מדובר בחריגה מעבר לסיכוי סטטיסטי סביר להתרחשות אירוע קיצון על ציר הזמן.

דיון

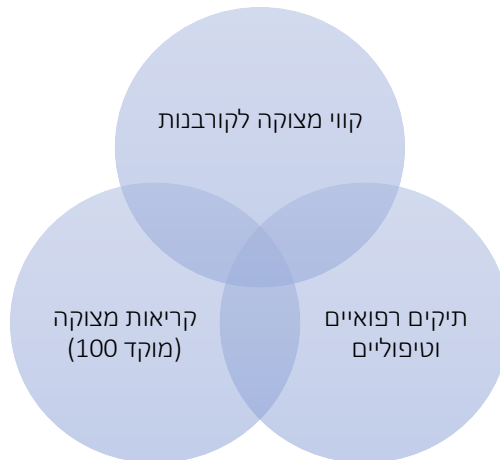
כפי שהזכרנו בפרק המבוא, נטען כי בתקופת הקורונה חלה עלייה בשיעור עבירות האלימות במשפחה, ולרוב התבססו טענות אלו על נתונים של מוקדי סיוע לקורבנות אלימות במשפחה. ואולם, הנתונים שהתקבלו ממשטרת ישראל אינם מצביעים על תנודות חריגות בשכיחות אירועי האלימות במשפחה. אם אכן אירע גידול חריג במספר האירועים, הנתון הזה אינו משתקף ברשומות המשטרה. לפער בין מקורות המידע השונים עשויות להיות השלכות אחרות על התוקף והמהימנות של מדדי הפגיעה והקורבנות; על השונות בין הפונים למשטרה ובין הפונים למרכזי הסיוע; על הפערים בין יחידות הניתוח (units of analysis) של מערכת אכיפת החוק; ועל זמן המעקב.

תוקף ומהימנות של מדדי הפגיעה והקורבנות

הממצאים מחדדים שאלות מהותיות בקרימינולוגיה בנוגע למדידה תקפה ומהימנה של מגמות פגיעה, שכן קיים בה קושי אינהרנטי שנובע מהפער בין היקף הפגיעה המדווחת ובין היקף

הפשיעה האמיתית. למשל, מה הפער בין מספר אירועי האלימות שהתרחשו בפועל באוכלוסייה ובין מספר האירועים שדווחו למשטרה? מה הפער בין מספר האירועים הידועים לגורמי הרווחה והטיפול ובין מספר התיקים במשטרה? קרימינולוגים מצביעים גם על פערים מהותיים בין מספר האירועים המדווחים למשטרה ובין אלו המופיעים בסקרי קורבנות רשמיים של המדינה, ברשומות בתי החולים, או בתיקי בתי הספר. לכן, כדי לבחון אם חלה עלייה במספר אירועי האלימות במשפחה בתקופה מסוימת יש ראשית לבחון את תוקף הכלי וההקשר שבו הוא מיושם במחקר (איור 4).

מלבד הפער בין מספר האירועים שדווחו למשטרה ובין מספר האירועים שדווחו למוקדי הסיוע, הפערים בין מקורות הידע ממחשיים את העובדה שהם אינם מייצגים בהכרח אוכלוסיות נתונים זהות. מכלול העבירות בתחום הקורבנות בתוך המשפחה רבגוני, ולאירועי אלימות במשפחה יש הגדרות שונות ודרגות חומרה שונות. אף מקור אינו מקיף את כלל סוגי הקורבנות. מובן שתיתכן חפיפה בין המקורות לגבי חלק מהאירועים (כלומר אירוע מסוים עשוי להופיע בכמה מערכות או מקורות מידע), אך לא לגבי כולם. ככל שהחפיפה בין המקורות קטנה יותר, כך רפואי הפשע ישקפו זה את זה פחות. בהיעדר השוואה סטטיסטית נאותה בין מסדי הנתונים השונים – כאשר המשטרה שמאחד את מקורות המידע הוא הקורבן הספציפי – התוקף של האומדנים להיקף תופעת האלימות במשפחה, במיוחד לאורך ציר הזמן, יוסיף להיות נמוך.

איור 4: דיאגרמת ון של החפיפה בין מקורות הידע על אלימות במשפחה

שונות בין הפונים למשטרה ובין הפונים למרכזי הסיוע

לצד הביקורת על השימוש בנתוני המשטרה בלבד, יש גם שלוש סוגיות הקשורות לאופן ההשוואה בין הפונים למרכזי הסיוע והמשטרה. יש לבדוק אם אותם קורבנות ועבריינים מיוצגים במידה דומה במקורות המידע השונים, שכן הפערים משליכים על תוצאות המדידה והשוואותיה. ראשית, ייתכן שיש הבדלים בין הסוג והחומרה של האירועים המדווחים לכל קו חירום. האם ידוע באילו נסיבות אנשים תופסים אירוע כתקרית המצריכה קריאה למשטרה?

האם עבירות מסוימות מדווחות רק למוקדים ולא למשטרה, ולהפך? למשל, האם קווי החירום של משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים ושל ארגוני סיוע אחרים זמינים יותר מאשר מוקדי המשטרה? יתר על כן, האם ההחלטה לפנות למשטרה מושפעת מתדירות האירוע או ממידת הנזק שהוא גורם? מחקרן של אקס וקאוקינן (Akers & Kaukinen, 2009) הראה כי נשים שתלונתן טופלה על ידי המשטרה חוו צורות אלימות קשות יותר (למשל איומים בנשק, תקיפות מיניות, חבלות הדורשות טיפול רפואי, נזק משמעותי לרכוש), כלומר חומרת הפגיעה מנבאת את התלונה במשטרה ואת טיפול מערכת המשפט באירוע. מעניין לציין כי לגורמים כגון מצב סוציאקונומי, רמת השכלה, משלח יד או השתייכות לקבוצת מיעוט אין השפעה ניכרת על שיעורי הדיווח למשטרה. כך או אחרת, ברור שכדי להשוות בין מקורות מידע בנוגע להיקף התופעה יש צורך להשוות גם בין סוגי האלימות המדווחת, ולא רק בין היקפי הדיווח. ייתכן כאמור שהפתרון מצוי בהצלבה עם מקורות נוספים, למשל תיקי מטופלים בבתי חולים או בקופות החולים, אולם יש קושי מתודולוגי בלתי מבוטל בעריכת מחקר רב-ארגוני כזה. שנית, גם הנכונות להתקשר למשטרה רלבנטית כאן. מחקרים באנגליה מראים שמעל מחצית מהמתקשרים למוקדי הסיוע מאמינים כי דיווח למשטרה רק יחמיר את המצב (Logan & Valente, 2015, p. 2). היעדר אמון במשטרה יכול להשפיע על מידת הנכונות של הקורבן להגיש תלונה במשטרה, וזהו קושי נוסף המתווסף למשתנים שעליהם יש לפקח כדי לערוך השוואה תקפה בין מסדי הנתונים. ייתכן שמי שאינם נותנים אמון במשטרה או ביכולתה לסייע להם יפנו למרכז סיוע, ולהפך.

שלישית, התמקדותנו בנתוני המשטרה (ובמקרה דנן, באירועים שסווגו במשטרה כאירועי אלימות במשפחה) היא אמנם סלקטיבית, אך בהיעדר נתוני אורך מהימנים נוספים זהו הרע במיעוטו. רישומי המשטרה נחשבים למקור מהימן ועקבי. האירועים נאספים, מקודדים ומתפרסמים בתדירות קבועה יחסית, ולרוב בפורמט קבוע. אף שתחנות משטרה נבדלות זו מזו בתרבות השיטור, יש מידה סבירה של עקביות בטיפול המשטרה בתיקי אלימות במשפחה, לכל הפחות בתוך מחוז תל אביב-יפו. זהו יתרון חשוב בבואנו לנתח תופעות לאורך זמן. במאמר מוסגר ראוי גם לציין שהמשטרה היא עדיין המוסד החברתי המרכזי לטיפול בעבירות אלימות במשפחה, לבטח בעיתות מצוקה ומשבר; הנתונים שהמשטרה אוספת, גם אם אינם מקור מידע מושלם וגם אם יש בהם חסרונות מבניים, קובעים עבורה יעדים ומדדים אשר לאורם היא מטפלת מדי שנה באלפים רבים של תיקי אלימות במשפחה.

פערים בין יחידות הניתוח של מערכת אכיפת החוק

הסוגיה השלישית היא מידת החיבור שבין קריאה לסיוע משטרה ובין עבירה. כאשר נפתחת במשטרה קריאה בגין מקרה אלימות היא אינה מוגדרת ומטופלת בהכרח כעבירה, על כל המשתמע מכך. כלומר, מספר קריאות המצוקה במוקד 100 עשוי לגדול (או להצטמצם) לאורך תקופה מסוימת, אך קריאות אלו לא בהכרח יבשילו לכדי עבירות שיירשמו ככאלה על ידי המשטרה והלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, מבחינת הטיפול המשפטי בהן. פנייה למשטרה במוקד 100, גם אם היא נעשית בגין מעשה פלילי, אינה מובילה בהכרח להגשת תלונה במשטרה; תלונה אינה מבשילה בהכרח לכדי תיק אירוע; תיק אירוע אינו מגיע בהכרח לכדי תיק חקירה; ותיק חקירה, על פי רוב, אינו מתורגם לכתב אישום. יחידות הניתוח בכל שלב בשרשרת הטיפול באלימות במשפחה שונות זו מזו, וכל אחת מספרת סיפור אחר. כך, לפי

נתונים משנת 2018 שנתקבלו ממשטרת ישראל מכוח חוק חופש המידע, התשנ"ח-1998, מתוך 22,919 תיקים שנפתחו על אלימות במשפחה, 16,664 נסגרו (12,055 בגין חוסר ראיות); בגין 4,263 תיקים הוגש כתב אישום (104 מתוכם הגישה הפרקליטות, ואת השאר הגישה המשטרה); ובסך הכול בוצעו 6,337 מעצרים בלבד. מתוך מכלול נתונים זה קשה לקבוע מהו המדר התקף ביותר לאומדן אירועי אלימות במשפחה.

כמו כן, לא כל פנייה למשטרה בעניין אלימות במשפחה מעידה על התרחשות מעשה פלילי. למשל, ייתכן שבתקופת הסגר שכנים של משפחות ששגרת חייהן כוללת צעקות נחשפו לאירועים שהם תפסו כקשורים לאלימות במשפחה ודיווחו על כך למשטרה, ולכן מספר הקריאות מצד שלישי עלה; אולם מקרים כאלה אינם בהכרח עולים כדי עבירה במונחים פליליים, ולכן אינם בהכרח משקפים עלייה במספר האירועים ובחומרתם.

אם להוסיף על הקושי בבחירת יחידת הניתוח האופטימלית, הרי שבין שנת 2019 לשנת 2020 לא נמצא הבדל סטטיסטי מבחינת שיעור תיקי האלימות במשפחה שהסתיימו בכתב אישום – 19.1% מול 19.7% מהתיקים (הארץ). ייתכן שהדבר מלמד שמספר התיקים – בכל יחידת ניתוח של מערכת אכיפת החוק – תלוי פחות בהיקף התופעה בחברה ובעיקר בשאלה הארגונית: מספר האירועים הוא מספר התיקים המקסימאלי שהמשטרה, הפרקליטות או בתי המשפט יכולים לנהל בפרק זמן קצוב. אם זו המסקנה המתבקשת לגבי כל יחידות הניתוח הנובעות מהסטטיסטיקה הפלילית הרשמית, אין כל טעם לעשות שימוש בנתוני המשטרה כדי לענות על שאלת המחקר שלנו. לדידנו, המסקנה הזאת מופרזת, אף שיש בה טעם לגבי חלק משלבי שרשרת הטיפול של מערכת המשפט הפלילי בעבירות אלימות במשפחה (או כל סוג פשיעה בכלל).

זמן המעקב

יש לבחון כיצד ראוי להשוות בין תקופות זמן כדי לבדוק אם חלו בהן חריגות בהיקפי הדיווח. מסקנה מתודולוגית אחת של המחקר היא שיש צורך להשוות בין תקופות ארוכות יותר כדי לזהות מגמות מובהקות של עלייה או ירידה בנתונים. מכיוון שהנתונות היומיות חזקות (בין 2 ל-23 אירועים ביום, או למשל פער של 25%-30% בין ממוצעי האירועים היומיים בחודשי מאי בשנים 2018, 2019 ו-2020; ראו טבלה 1), הניתוחים והתחזיות בעייתיים במיוחד כשתקופת המעקב קצרה. חשוב להציב דפוסי פשיעה בהקשר ההיסטורי המתאים, ולא דווקא בתקופות קצרות בנות שבועות או חודשים. בהיבט זה אין תמימות דעים לגבי מדד הבסיס, כלומר איזו תקופת אורך היא המתאימה ביותר להשוואה – למשל, האם יש להשוות את התקופה הנבחנת לתקופה המקבילה בשנה הקודמת, או שמא לשבועות הקודמים לה. כל תקופת השוואה תוביל לתשובה אחרת לשאלת המחקר, בגלל המחזוריות הקיימת בנתונים.

בהתחשב בסוגיות שנדונו, נותרנו עם קושיה שאין לה פתרון: מה המדר המתאים למדידת היקף המקרים של אלימות במשפחה? האם זהו היקף הפניות למוקדי הסיוע, או מספר הדיווחים למשטרה, או שמא מספר המקרים שהמשטרה הגדירה כמקרי עבירות של אלימות במשפחה? האם יש חשיבות לזהות המדרווח? האם עבירה היא יחידת המדידה הבלעדית, או שמא יש לעשות שימוש במספר המעצרים, ההעמדות לדין או ההרשעות? האם יש לספור כל אירוע, אדם או בית אב כיחידה אחת? האם יש לספור כל פגיעה כאירוע אחד, או שרשרת של פגיעות

כאירוע אחד? כולם קשים למדידה לאורך זמן באותה מידה, וכל יחידת ניתוח מספקת תמונה אחרת של התופעה.

מקורות

בריינר, יהושע. (2021, 17 בינואר). עלייה במספר התיקים על אלימות במשפחה ב-2020; כמו ב-2019 – 80% מהם נסגרו. הארץ.

משטרת ישראל. (2019). משטרת ישראל: השנתון הסטטיסטי 2018. משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים. (2020, 24 במאי). השלכות משבר הקורונה: עלייה בדיווחים על אלימות במשפחה למוקד 118. Gov.il.

קורץ, עמיר (2020). עלייה של 35% בפניות לקבלת סיוע משפטי בשל אלימות במשפחה בתקופת הקורונה. כלכליסט.

Akers, Caroline, & Catherine Kaukinen. (2009). The police reporting behavior of intimate partner violence victims. *Journal of Family Violence*, 24(3), 159–171.

Ariel, Barak, & Matthew Bland. (2019). Is crime rising or falling? A comparison of police-recorded crime and victimization surveys. *Methods of Criminology and Criminal Justice Research*, 24, 7–31.

Bland, Matthew, & Barak Ariel. (2020) *Targeting Domestic Abuse with Police Data*. Springer

Logan, TK, & Roberta Valente. (2015). [Who Will Help Me? Domestic Violence Survivors Speak Out About Law Enforcement Responses](#). *National Domestic Violence Hotline*.